

Nizâr Kabbânî ve Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Kadın İmgesinin Karşılaştırılması

Fatma Zehra MISIR

Öğr. Gör., Uşak Üniversitesi, Arap Dili ve Belagatı Ana Bilim Dalı, Uşak, Türkiye.
fatma.misir@usak.edu.tr

Makale Bilgileri

Öz

Makale Geçmişi

Geliş: 13.10.2021

Kabul: 26.12.2021

Yayın: 31.12.2021

Anahtar

Kelimeler:

Edebiyat,
Karşılaştırma,
Kadın,
Şiir,
Şair.

Edebiyat alanında karşılaştırma yapmak akademik çalışmaların verimliliğini arttırmaktadır. Özellikle son zamanlarda Karşılaştırmalı Edebiyat, araştırmacılar nezdinde çok kullanılan ve yaptıkları çalışmalara yeni bir soluk getiren kavram haline gelmiştir. İki yazarın, iki şairin ya da iki eserin Karşılaştırmalı Edebiyat bağlamında incelenip yeni bir çalışma haline getirilmesi, araştırmacılara ve okuyuculara farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Bundan dolayı bu çalışmada, farklı kültür ve çevrede yetişmiş ama aynı yıllarda yaşamış olan iki akran şairin şiirleri Karşılaştırmalı Edebiyat bağlamında incelenmiştir. Genel olarak şiirlerinde kadın imgesini nasıl işlediklerine dair bilgilere karşılaştırma yapılarak yer verilmiştir. Çalışmada ilk olarak edebiyat alanı içerisinde kullanımı son yıllarda yaygın olan "Karşılaştırmalı Edebiyat" hakkında geniş bilgiler verilmiştir. Daha sonra ele alınan şairlerin hayatları ve kaleme aldıkları eserler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıca söz konusu şairlerin kadın imgesini içeren şiirleri başlıklar halinde ele alınmış ve bu şiirler karşılaştırma yapılarak incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen verilere sonuç bölümünde yer verilmiş ve çalışma kaynakça bölümüyle desteklenmiştir.

Comparison of the Image of Women in the Poems of Nizar Kabbani and Cemal Süreya

Article Info

Abstract

Article History

Received:

13.10.2021

Accepted:

26.12.2021

Published:

31.12.2021

Keywords:

Literature,
Comparative,
Women,
Poem,
Poet.

Making comparisons in the field of literature increases the efficiency of academic studies. Especially recently, Comparative Literature has become a concept that is widely used by researchers and brings a new breath to their studies. Examining two authors, two poets or two works in the context of Comparative Literature and turning it into a new study has brought a different perspective to researchers and readers. Therefore, in this study, the poems of two peer poets who grew up in different cultures and environments but lived in the same years were examined in the context of Comparative Literature. In general, information about how they process the image of women in their poems is given by comparison. In the study, first of all, extensive information is given about "Comparative Literature", which has been widely used in the field of literature in recent years. Later, the lives of the poets and the works they wrote were explained in detail. In addition, the poems of the poets in question containing the image of women were discussed in titles and these poems were examined by comparison. The data obtained from the study are included in the conclusion part and the study is supported by the bibliography section.

Atıf/Citation: Mısır, Fatma Zehra. "Nizâr Kabbânî ve Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Kadın İmgesinin Karşılaştırılması". *akif* 51/2 (2021), 184-211.

DOI: <http://dx.doi.org/10.51121/akif.2021.8>

"This article is licensed under a *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License* (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Kadın, insanlık tarihinin varoluşundan beri, gerek sosyal hayat, gerekse çalışma hayatı gibi her alanda aktif faaliyet gösteren kişidir. İlk kadın Havva'dan günümüze kadar her ırktan millet ve toplum, kadına farklı şekillerde muamele göstermiştir. Kimi toplumlarda kadın yüceltilmiş, kimi toplumlarda ise hor ve hakir görülmüştür.

Arap toplumuna bakıldığı zaman Cahiliye döneminde kadınlar sosyal çevrede itibarı olmayan ve herhangi bir konuda söz hakkı bulunmayan kimselerdi. Toplumun ve ailesinin yükünü büyük ölçüde sırtlanan kadın, çoğu zaman kötü muameleye maruz kalıyordu.¹

İslamiyet'in gelişiyle beraber Kur'an-ı Kerim, Cahiliye dönemine kıyasla kadının toplumdaki statüsünü belirledi.² Yine de buna rağmen toplumun zihniyeti değişmedi ve kadın sahip olduğu haklardan mahrum bırakıldı.³

Emeviler dönemiyle beraber fetihler sonucu yeni kültürlerin iç içe girmesiyle ve şehirleşmenin artmasıyla kadınların sosyal hayattaki aktiviteleri de giderek artmış ve kadına bakış açısı eskiye oranla iyileşmeye başlamıştır. Bu dönemde kadınlar, erkeklerin ağırlıkta olduğu sosyal yaşamdan sıyrılıp kendilerine has sosyal yaşantı tarzı kurmuşlardır.⁴

19. yüzyıla gelindiğinde ise kadının sosyal alanla olan ilişkisi daha fazla gelişmiş; ekonomik, hukuki alanlarda daha fazla söz sahibi olmuştur. 1850'li yıllar itibariyle Batı'da kadın hakları konusundaki gelişmeler Arap dünyasına da tesir etmiştir. Bu yıllarda Mısır'da kız liseleri ve öğretmenlik okullarının açılması, kızların üniversiteye alınması, kadın konulu gazete ve dergi yazılarının yayınlanması kadın konusundaki gelişmelerden birkaçı olmuştur.⁵ Yine bu dönemde Aişe İsmet Teymur (1840-1902), Verde el-Yazıcı (1838-1924), Melek Hıfni Nasif (1886-1978), Mey Ziyade (1886-1941), Zeyneb Fevvaz (1860-1914), Fadwa Tuğan (1917-2003) gibi kadın yazar ve şairler yetişmiştir. Arap kadınları 19. yüzyılın ikinci yarısında elde ettikleri bazı hakların sonucu olarak düşüncelerini özgürce ifade etme yolunda önemli aşamalar kaydetmişlerdir. Bu anlamda özellikle Mısır, Lübnan, Suriye ve Filistin'de kurulan edebiyat meclislerini temel alarak yayın hayatına başlayan kadın dergileri bunda büyük bir rol oynamıştır. Bu dergilerin yanı sıra Kasım Emin "Tahriru'l-Mer'e" (Kadının

¹ Şemseddin Günaltay, *İslam Öncesi Araplar ve Dinleri*, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2013), 120; İbrahim Fidan, "Cahiliye Şiirinde Kadın İmgesi", *Dini Araştırmalar Dergisi*, 19/49 (Kasım 2016): 294; Ömer Faruk Harman, "Kadın", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001) 82-86.

² https://tr.wikipedia.org/wiki/Arap_toplumunda_kad%C4%B1n?fbclid=IwAR0kRunIEA88IvS47pZOiXIVJ_eEnfOpF3K4r9GvZ_YMf3cm5FIdK-964pc#%C4%B0slamiyet_sonras%C4%B1_Arap_kad%C4%B1n%C4%B1 Erişim: 23.12.2021

³ Mehmet Akif Aydın, "Kadın", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/90.

⁴ Aydın, "Kadın", 24/90

⁵ Aydın, "Kadın", 24/90

Özgürleşmesi) adlı kitabını kadınlara yönelik olarak yazmış ve ünlü kadınların çoğunun biyografilerini ansiklopedi kitabı olarak yayınlamıştır.⁶

1798'de Napolyon'un Mısır'ı işgal etmesi, Arap dünyasının batı dünyası ile iç içe girmesi ve bu dönemden itibaren kadına olan bakış açısının değişmesi hiç şüphesiz ki Arap edebiyatını da etkilemiştir.⁷ Çünkü edebiyat ile toplum kavramı birbiri ile sıkı ilişki içindedir. Bu dönemden itibaren Arap edebiyatının muhtevasında köklü değişimlere gidilmiştir. Özellikle kadın imgesi, yazar ve şairler tarafından çokça işlenen konulardan olmuştur. Bu dönemde Kadın şairi olarak bilinen Nizâr Kabbâni, Çağdaş Arap şiirinde kadın ve aşk temasını ustaca dile getiren şairlerin en önemlisi olmuştur.⁸ Yine Mısırlı roman yazarı Muhammed Hüseyin Heykel (1888-1956) "Zeyneb" adlı romanında genç kızların zorla evlendirmeleri konusunu gündeme getirmiş,⁹ Necip Mahfuz'un (1911-2006) romanlarında ise kadın; eş, anne, sevgili, kız çocuğu ve hayat kadını olarak karşımıza çıkmıştır.¹⁰ Şiirlerde ve edebi yazılarda kadın konusu; sevgili, aşk, sevgilinin tasviri, anneye duyulan özlem ve toplumun kadına karşı Arap Edebiyatında eski dönemlere nazaran edebi çalışmalarda kadın konusuna olan rağbetin arttığı açık bir şekilde görülmektedir.

Türk edebiyatında sözlü metinlere bakıldığında ise şiir ve nesir türünde kadın imgesinin çok farklı biçimlerde işlendiği görülmektedir. Destan dönemi metinlerinde "kadın" bir tür olmaktan daha çok bir annedir. Kadın bu dönemde genellikle fiziksel yönleri ile betimlenmiştir. Örneğin, Oğuz Kağan Destanında kadın, soyunu devam ettirmek için vardır ve erkeğe sunulan bir armağandır. Dede Korkut hikâyelerinde kadın, "anne", "tanrı ile ana hakkı" şeklinde işlenmiş ve ana çok kutsanmıştır. Bir neslin devam etmesi için ana çok önemli görülmüştür. Ortamı yatıştırır, evlatlarını düşünür, onlara üzülür, onların güçlü olmaları için çaba sarf eder.¹¹

Klasik Türk şiiri dönemi şiirlerinde kadın imgesi, gerçeklikten uzak, soyut, idealleştirilmiş şekilde karşımıza çıkar. Bu şiirlerde kadının en belirgin özelliği, âşık olduğu kişiye ıstırap ve acı vermesidir. Kadın sevdiği kişiye zulmeder, merhamet kelimesi nedir bilmez, sevgilisinin onun için ağlaması ona zevk verir. Bu kadın, şiirlerde daima siyah saçlı, ince dişli, keman kaşlı, servi boylu, nergis gözlüdür. Dolayısıyla Divan şairi, kadını bu özellikleriyle gerçek yaşamdan kopmuş ve soyut bir dünyada yaşayan bir tür haline dönüştürmüştür.¹²

⁶ Leila Ahmed, *Women and Gender in Islam Historical Roots of a Modern Debate*, (Yale University, 1992), 133; Bülent Korkmaz, "Modern Arap Edebiyatında Kadın Yazarların Doğuşu", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 54/1 (2014), 64.

⁷ Ahmet Kazım Ürün, "Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0/35 (2016), 133.

⁸ Ürün, "Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar" 137.

⁹ Muhammed Hüseyin Heykel, *Zeyneb*, (Kahire: Daru'l-Maarif, 1983), 13.

¹⁰ Musa Yıldız, "Necip Mahfuz'un Sembolik Romanlarında Kadın", *Doğu Edebiyatında Kadın Sempozyumu*, (İstanbul, Kasım 2015).

¹¹F. Zeynalov, C. Alizadenindir, *Kitab-ı Dede Korkut*, (Bakü: Yazıcı yayınevi, 1998),42; Özgür Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, (İstanbul: Ozan yayınevi, 2007), 28.

¹²Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 31.

Tanzimat dönemi şiirinde kadın, şairin hayalinde tıpkı bir peri mahiyetindedir. Bu dönemde şiirlerinde kadın imgesine büyük ölçüde yer veren şair Abdülhak Hamit'tir. O, şiirlerinde sevdiği kadını bir anne ya da ruhunun tabibi olarak betimler. Aşağıdaki dörtlüğü bu minvaldedir.¹³

*“Yarimdi o, yoktu bir rakibi
Olmuş idi rûhumun tâbibi
Şimdiyse elimde yok ilacım
Lâkin ondadır hep ihtiyacım.”*

Fecr-i Ati dönemi şiirlerinde kadın imgesine bakıldığı zaman, şairler kadını hiçbir mekânda bulunmayan, gözlerin görmediği bir cins şeklinde betimlerler. Kadının güzelliği özgündür; o hiç kimseye benzemez. Kimsenin yaşamadığı bir dünyada canlandırırılar onu. Ahmet Haşim'in aşağıdaki şiiri bunu örnekler niteliktedir.¹⁴

*“O belde?
Durur menatik-ı duşize-yi tahayyülde;
Mai bir akşam. Eder üstünde daima aram;
Eteklerinde deniz, döker ervaha bir sükün-ı menam.
Kadınlar orada güzel ince, saf, leylidir.
Hepsinin gözlerinde hüznün var, hepsi hemşiredir veya hud yar;*

Dilde tenvim-i ıstırapı bilir, dudaklarındaki giryende buseler, yahud, o gözlerindeki nili sükût-u istifham, Onların ruhu, şam-ı muğberden.”

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türk şiirinde kadın imgesi, tıpkı Fecr-i Ati dönemi şiirlerinde olduğu gibidir. Kadın yine bu dönemde idealize edilmiş ve soyutlaştırılmıştır. Şair kadını birey gibi görmez. Bu dönem şiirlerinde bütün şairler sanki aynı kadını sevmiş gibi betimlemelerde bulunurlar. Kadını tıpkı bir yapbozun parçaları gibi birleştirir. Onun her bir parçası farklı güzelliكتedir. Bütünü soyuttur. Cumhuriyet dönemi şairleri kadını, rüyalardan, tablolardan ve karanlıklardan çıkarır, şiire konu eder ve kadını orada imge haline getirir. Necip Fazıl Kısakürek'in “kadın” adlı şiirinin birkaç dörtlüğü bu dönem şairlerinin kadına bakış açısını örnekler niteliktedir.¹⁵

*“Çölde kaçan bir serap;
Yönü kementli mihrap...
Medeni som ıstırap;
Kadın....*

¹³Sadettin Yıldız, *Tanzimat Dönemi Edebiyatı*, (İstanbul: Günce Yayınevi, 2005), 55

¹⁴Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 35.

¹⁵ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 38.

*Bir işaret, bir misal;
Ayrılık remzi visal...
Allah'a yol bir timsal;
Kadın..."*

1. Karşılaştırmalı Edebiyat

Karşılaştırmalı edebiyat kavramı son zamanlarda yeni bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir edebi türü anlamak için başka bir eserle karşılaştırma yapmak o edebi türü daha anlaşılır kılmaktadır. Zaten karşılaştırma yapmak insan bilincinin sıkça yaptığı bir yöntemdir. Bu yolla bilinç, karmaşık gördüğü durumları netleştirmeye çalışır. Dolayısıyla geçmişten günümüze varlığını devam ettiren bu tür, son yıllarda bir kavram haline gelerek araştırma yöntemleri arasına girmiştir.¹⁶

Farklı kültürlerle iletişimin çok yaygınlaştığı son zamanlarda karşılaştırmalı edebiyatın önemi daha da artmıştır. Bu tür edebiyat, konuştukları dili, yaşam biçimlerini, kültürlerini öğrendiğimiz milletlerin yapıtlarını, kendi kültürümüzle karşılaştırma imkânı bulma konusunda büyük rol oynamıştır.¹⁷

Karşılaştırmalı edebiyat alanında çalışmak isteyen bir araştırmacı, öncelikle karşılaştırmalı edebiyat yönteminin belirlediği amaca göre konuda belirli ayıklamalar yapmalıdır. Bu yargıya göre araştırmacının görevi, farklı dillerde yazılan iki sanat eserini; düşünce, konu veya şekil açısından karşılaştırmak; farklı ve benzer yönlerini bularak bu farklılığa neden olan durumlar üzerinde yorum yapmaktır.¹⁸ Yani araştırmacı karşılaştırdığı kültürü kendi kültürüne benzetmeye çalışmadan o kültürü kendine has özellikleriyle kabul etmek ve iki kültür arasında ortak alanlar bulmalıdır.¹⁹ Karşılaştırmalı edebiyatla ilgili Fransız yazar Andre Rousseau şunları söylemiştir: "Karşılaştırmalı edebiyat, sınırları dar alana uygulanan bir yöntem değildir. Alanı geniş ve çok yönlü olması itibari ile hangi zaman diliminde ve hangi mekânda olursa olsun, merak etmekten ve edebi gelişmelerin her türlüüne açık olmaktan meydana gelen bir ruh halini göstermektedir."²⁰

Edebiyatın karşılaştırmalı yöntemi sayesinde farklı edebi türler için yapılan değerlendirmeler somutlaşmaktadır. Görsel kültürde insanlar farklı toplumların benimsediği yaşam biçimini yüzeysel olarak değerlendirebilmektedir. Bundan dolayı

¹⁶Kamil Aydın, *Karşılaştırmalı Edebiyat*, (İstanbul: Birey Yayınları, 2008), 17; Emine Bağmancı, *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Gülten Akın ve Nazik el-Melaike'nin Şiirlerinin Karşılaştırılması* (Doktora Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 4-5.

¹⁷ Aydın, *Karşılaştırmalı Edebiyat*, 17.

¹⁸ Bağmancı, *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Gülten Akın ve Nazik el-Melaike'nin Şiirlerinin Karşılaştırılması*, 5.

¹⁹İhsan Çetin, "Çokkültürlülük ve Kimlik Bağlamında Midyat İlçesi Örneği" *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 2/10, (2007), 24; Hüseyin Arak, "Karşılaştırmalı Edebiyat ve Çokkültürlülük Düşüncesi", *vi. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi* (Kırıkkale 1-3 Kasım 2013), ed. Adnan Karaismailoğlu-Yusuf Öz. 387-393.

²⁰ Bağmancı, *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Gülten Akın ve Nazik el-Melaike'nin Şiirlerinin Karşılaştırılması*, 5.

karşılaştırmalı edebiyat, farklı kültürlerin hayata nasıl baktıklarını, yaşamlarındaki olumlu ve olumsuz deneyimleri oluşturan şartları öğrenme imkânı sağlar. Bunun neticesinde ise insanların kendi kültürlerinde olmayan şeyleri normal kabul etmelerine ve farklı kültürleri daha iyi tanımlarına yardımcı olur.²¹

Arap ve Türk edebiyatı arasında karşılaştırma yapılabilecek çok farklı konu vardır. Ama yıllar boyunca aynı kültür, aynı coğrafyada yaşayan iki milletin edebiyatı konusunda -ne Türk ne de Arap edebiyatında- karşılaştırmalı çalışmalar yapılmamıştır. Bunun tek sebebi Türk ya da Arap edebiyatçıların birbirlerinin dillerine yeterince hâkim olamamasıdır. Bu yüzden bir milletin kültürünü, düşüncesini, tarihini iyi öğrenmek için edebiyatının da iyi bir şekilde bilinmesi gerekmektedir.²² Bundan dolayı bu çalışmada, farklı kültür ve göreneklere sahip olan; aynı zaman ve tarihlerde yaşamış modern iki şair, Nizâr Kabbânî ve Cemal Süreya'nın şiirlerinde kadın imgesi karşılaştırmalı edebiyat kapsamında ele alınmıştır.

2. Nizâr Kabbânî ile Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Kadın İmgesinin Karşılaştırılması

2.1. Nizâr Kabbânî'nin Hayatı ve Eserleri

21 Mart 1923'te Şam'da orta halli bir ailede dünyaya geldi. Lise eğitimini Şam'da tamamladı. Lise eğitiminden sonra Suriye Üniversitesi Hukuk Fakültesinde üniversite eğitimine başladı. Buradan mezun olduktan sonra 1944 yılında Suriye'de Kahire Büyükelçiliği'nde görev aldı. 1948-1966 yılları arası İstanbul, Londra, Pekin, Madrid ve Beyrut'ta diplomat olarak çalıştı. 1966 yılında emekli oldu ve Beyrut'a yerleşti. 1967'de Beyrut'ta kendi adıyla bir yayınevi kurdu. Yine aynı yıl içerisinde Bağdat'ta tanıştığı eşi Belkis ile evlendi. Vefatından birkaç yıl önce Londra'da yayınlanan *el-Hayat* gazetesinde yazıları ve şiirleri yayınlandı. 30 Nisan 1998 yılında Londra'da hayatını kaybetti. Kabri Şam'dadır.²³

Nizâr Kabbânî'nin edebi kişiliğinin gelişmesinde ailesinin büyük rolü olduğu gibi Lübnanlı ve Mısırlı şairlerin de büyük katkısı olmuştur. Kahire Büyükelçiliğinde görev yaptığı dönemde Tevfik el-Hâkîm (1898-1987), İbrahim el-Mâzinî (1890-19447), Muhammed Hüseyin Heykel (1888-1956), Ahmed Râmî (1892-1981) gibi Arap şair ve bestekârların etkisinde kalmıştır.²⁴ Yine edebi kişiliğinin gelişmesinde Emile Zola (1840-1902), Honore de Balzac (1770-1850), Lamartine (1790-1860), Charles Baudelaire (1821-1867), Victor Hugo (1810-1885), Paul Verlaine (1844-1996) gibi Batı edebiyatçılarının da etkisi olmuştur.²⁵

²¹ Bağmancı, *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Gülten Akın ve Nazik el-Melaike'nin Şiirlerinin Karşılaştırılması*, 5.

²² Bağmancı, *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Gülten Akın ve Nazik el-Melaike'nin Şiirlerinin Karşılaştırılması*, 6.

²³ Süleyman Tülüçü, "Kabbani, Nizar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 2. Baskı (İstanbul: TDV Yayınları, 2016), 1: 697.

²⁴ Nizar Kabbani, *el-'Amalu'n-Nesriyye el-Kamile*, (Beyrut: Menşurat Yayınları, 1983) 7:285-286

²⁵ Haristo Necm, *Nizar Kabbani Şa'ir liküllü'l-Ecyal*, (Kuveyt: Darus Su'ad es-Sabah, 1998) 1:200.

Nizâr Kabbânî şiirlerini genel olarak siyaset ve kadın teması üzerine işlemiştir. Şiirlerinde kadın konusu hayatının bütün dönemlerinde yer almış ve şiirde ele aldığı konular arasında gelişme gösteren en geniş tema olmuştur. Kabbânî, siyasi içerikli şiirlerinde ise Ortadoğu Arap ülkelerinin siyasi sorunları üzerinde durmuştur. Şiirlerinde genellikle sembolizmin hâkim olduğu görülür.²⁶ Ona göre şiir tamamen insan ürünüdür. Şiirin kesin bir tanımı yoktur. Her şair kendi şiirinin tanımını oluşturur. Şiir, sözcüklerle dans etmektir.²⁷ Onun serbest bir şiir anlayışı vardır. İlk dönem şiirlerinde edebi kaidelerden uzak durmuş kendi döneminde yaşanan sorunların üzerini örtmeden açık bir biçimde ortaya koymuştur. Onun üslubu coşkulu ve özgündür. Şiirlerinde ellili yıllarda Arap dünyasını etkisi altına alan Marksizm akımının etkileri görülür. Şiirlerini tabuları yıkan, kurallara karşı çıkan, özgürlüğü hedefleyen bir üslupla kaleme almıştır.²⁸ Bundan dolayı bazıları onun şiirlerini Arap gençliğinin çıkış yolu olarak görmüştür. Şiir anlayışındaki bu serbestlik aşk ve kadın konulu şiirlerinde de görülmektedir. "Kalet li es-Semra" adlı şiir kitabında hem anlatımı hem muhtevası hem de kadın ve cinsellik konularına aşırı serbest yaklaşımıyla geleneksel şiirin sınırlarını zorlamıştır.²⁹

Türkçeye tercüme edilen şiir kitapları: Esmer Söyledi Bana (1944), Bir Memenin Çocukluğu (1949), Sen Benimsin (1949), Samba (1950), Şiirler (1956), Sevgilim (1961), Kelimelerle Resmetmek (1966), Aldırmayan Bir Kadının Günlüğü (1968), Yaban Şiirler (1970), Aşkın Kitabı (1970), Yüz Aşk Mektubu (1970), Hayır (1970), Yasaya Başkaldıran Şiirler (1972), Şehadet Ederim ki Senden Başka Kadın Yok (1979), Çılgın Şiirler (1983), Aşk Kırmızı Işıktadır Durmaz (1983), Gazaba Uğramış Şiirler (1983), Seninle Evlendim Ey Özgürlük (1988), Elimde Kibrit ve Devletçiklerimiz Kâğıttan (1989), Karmati Bir Aşğın Gizli Dosyası (1989), Aştan Başka Galip Yok (1990), Dipnotlara Dipnotlar (1991), Ben Tek Bir Adam, Sen Kadınlardan Kabile (1993), Kadınlara Methiyede Elli Yıl (1994), Aşk Makamları Üzerine Çeşitlemeler (1996).³⁰

2.2. Nizâr Kabbânî'nin Şiirlerinde Kadın İmgesi

İnsanlık tarihinden günümüze kadar kadın imgesi hemen hemen bütün sanat eserlerinin ana konusu olmuş, bu daha çok şiir sanatında kendini göstermiştir.

Nizâr Kabbânî, hayatının son yıllarına dek şiirlerinde genellikle kadın konusunu işlemiş ve kadın şairi olarak bilinmiştir. Kabbânî, kadın temasını farklı açılardan ele almış ve birbirinden benzersiz şekillerde betimlemiştir. Kadın, bazen onun sanatının ilham kaynağı olmuş, bazen özgür olması gereken bir kişilik, bazen de karşılıksız sevilen bir obje olarak şiirlerine damgasını vurmuştur.³¹ Nizâr Kabbânî şiirlerinde kadın teması farklı başlıklar altında incelenecektir.

²⁶ Tülücü, "Kabbani, Nizar", 698.

²⁷ Kabbani, *el-'Amalu'n-Nesriyye el-Kamile*, 7:202.

²⁸ Kabbani, *el-'Amalu'n-Nesriyye el-Kamile*, 7:42.

²⁹ Tülücü, "Kabbani, Nizar", 698.

³⁰ Nizar Kabbani, *Aşkın Kitabı*, çev. Mehmet Hakkı Suçin, (Ankara: Hece Yayınları, 2017), 3.

³¹ Salih Tur, "Nizar Kabbani'nin Aşk Şiirlerinde Annelik", *Nüsha, Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6/20 (2006): 118.

2.2.1. Kadın: Sevgili

Nizâr Kabbânî şiirlerinde sevgili, etrafında dönen bir eksen ve içinde yürüdüğü gezegendir. Dünyanın bütün renklerini sevdiği kadınlarda görür.³² Hayattaki her bir objede sevgiliden izler bulur. Yani sevgiliden her bir ayrıntıyı, somut ya da soyut varlıklara benzetir. Aşağıdaki şiirinde Kabbânî, gökyüzünü sevdiği kadının gülüşüne benzeterek ve hatta onu gökyüzünden üstün tutarak betimlemelerde bulunmuştur³³:

”تسألني حبيبتى:

ما الفرق ما بيني وما بين السما؟

الفرق ما بينكما

أنك إن ضحكت يا حبيبتى

أنسى السما...”

Sevgilim bana soruyor

benle gökyüzü arasında ne fark var?

Aranızdaki tek

sen gülünce sevgilim

göğü unutuyorum...

Nizâr Kabbânî kimi şiirlerinde sevgilisini soyut kavramlara benzetip, sevdiği kadını bunlarla somutlaştırma yoluna gider. Aşağıdaki şiiri bunu örnekler niteliktedir. Nizâr Kabbânî, sevdiği kadını, kalbine, dünyasına sığdıramayacak kadar çok sevmiş, öyle ki bu sevginin büyüklüğünü dünyayla eşitlemiştir.³⁴

”يا رب. قلبي لم يعد كافياً

لأن من أحبها... تعادل الدنيا

فضع صدري واحداً غيره

يكون في مساحة الدنيا...”

Allahım. Artık kalbim kâfi değil

çünkü sevgilim dünyayla eşit

başka bir kalp yerleştire göğsüme

ki eşit olsun dünyayla...

Nizâr Kabbânî, bazı şiirlerinde, sevdiği kadının uzuvlarını, insanlar tarafından değerli ve hoş görülen objelere benzeterek betimlemelerde bulunur ve bu şekilde

³²Ahmet Gemi, Mahmoud Shoush, “Nizar Kabbani Şiirinde Kadın”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (Haziran 2018): 308.

³³Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 18.

³⁴Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 24.

sevgisini dile getirir. Aşağıdaki şiirinde Kabbânî, sevdiği kadının gözlerini dünyadaki en değerli taşlardan olan yakuta ve zümrüte benzetmiştir.³⁵

”لو خرج المارد من قُمْمِهِ
وقال لي: لبيك
دقيقة واحدة لديك
تختارُ فيها كُلَّ ما تريدهُ
من قطع الياقوتِ والزُّمردِ
لا اخترتُ عينيكِ... بلا تردُّد...”

*Cin şişesinden çıkıp emrindeyim
bir dakikan var
dile benden ne dilerse dese
yakut ve zümrütten bir parça
gözlerini seçerdim, hiç tereddüt etmeden...*

Nizâr Kabbânî, bazen de sevdiği kadını tüm kadınlardan üstün, değerli ve güzel görmüştür. Şiirlerinde sevdiği kadın diğer kadınların adeta bir özeti gibidir. Sanki sevgilisi dünyadaki her kadından bir iz almıştır. Aşağıdaki şiiri bunu örnekler niteliktedir.³⁶

”أشكوكِ للسماءِ
أشكوكِ للسماءِ
كيف استطعتِ كيف أن تختصري
جميع ما في الأرض من نساء”

*Seni gökyüzüne şikâyet ediyorum
seni gökyüzüne şikâyet ediyorum
nasıl kendinde özetledin, nasıl
yeryüzündeki tüm kadınları...*

Bu minvaldeki başka bir şiirinde ise Kabbânî, sevdiği kadının dünyadaki kadınların en tatlısı olduğunu dile getirmiştir.³⁷

”لا تقلقي يا حُلوةَ الحُلواتِ
ما دُمتِ في شعري وفي كلماتي
قد تكبرين مع السنين... وإنما

³⁵ Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 28.

³⁶ Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 34.

³⁷ Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 94.

لَنْ تكبرين أبداً... على صفحتي”

*Ey kadınların en tatlısı, endişelenme
her daim şiirimdesin ve kelimelerimde
yıllarla beraber yaşın ilerleyebilir ancak
asla sayfalarımda yaşlanmayacaksın...*

Nizâr Kabbânî, bazı şiirlerinde ise sevdiği kadının dünyadaki en büyük derdi olduğunu söyler. Yani ona göre dünyada sevgilisinden başka büyük derdi yoktur. Onu sevmek, bir anlamda acı çekmektir aslında. Çünkü aşk demek dert demek, acı demektir. Ama bu acı ona göre eziyet değil bilakis mutluluktur. Nizâr Kabbânî'nin aşağıdaki şiiri buna örnek gösterilebilir.³⁸

”عَبْتًا مَا أَكْتُبُ سَيِّدَتِي
إِحْسَاسِي أَكْبَرُ مِنْ لِقَتِي
وَشَعُورِي نَحْوِكَ يَتَخَطَّى
صَوْتِي يَتَخَطَّى حَنْجَرَتِي
عَبْتًا مَا أَكْتُبُ... مَا دَامَتْ
كَلِمَاتِي... أَوْسَعَ مِنْ شَفْتِي
أَكْرَهُهَا... كُلَّ كِتَابَاتِي
مَشْكَلتِي أَنْتَ مَشْكَلتِي”

*Yazdıklarım boşuna sevgilim
dilimden daha büyük hissettiklerim
sana olan hislerim sesimi aşıyor,
hançeremi aşıyor
yazdıklarım boşuna... kelimelerim
daha geniş oldukça dudaklarımdan
nefret ediyorum tüm yazdıklarımın
derdimsin sen benim, büyük derdim...*

2.2.2. Kadın: Anne

İster Arap ister Türk şiiri olsun, anne imgesini, kadın konusu içerisinde işlemeyen şair hemen hemen yoktur. Annesini küçük yaşlarda kaybetmiş ya da anne sevgisinden mahrum olarak büyümüş şairler, anne şefkatini sevdiği kadınlarda ararlar. Nizâr Kabbânî, zaten bir kadın şairi olarak bilinmektedir. Bununla beraber o, kadın imgesini, sadece sevdiği kadın olarak değil, aynı zamanda anne rolüyle de işlemiş ve çoğu zaman

³⁸ Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 116.

sevdiği kadınlarda anne şefkati ve sevgisini aramıştır. Böyle şiirlerinde sevdiği kadınlar ona bir anne çocuğuna nasıl davranıyorsa o şekilde davranırlar. Ona “yavrum”, “küçüğüm”, “çocuğum” gibi hitaplarda bulunurlar. Tıpkı bir anne davranışı gibi onun sıkıntılarını dinler ve şefkatli davranırlar.³⁹ Örneğin aşağıdaki şiirinde Nizâr Kabbânî, sevgilisinin, onu annesi gibi sevmesinden bahsetmiş, hatta daha ileri giderek sevdiği kadının annesi olmasını istemiştir.⁴⁰

”أخطأت يا ديقتيص بفهمي...

فما أعاني عُقدةً

ولا أنا أوديبُ في غرانزي وُحلمي

لكنَّ كلَّ امرأةٍ أحببْتُها

أردتُ أن تكونَ لي

حبيبتي وأمي...

من كلِّ قلبي أشتهي

لو تُصبحين أُمِّي...”

Beni yanlış anladın arkadaşım

ne bir sorunum var

ne de Oedipus'un içgüdümde ve hayalimde

Lakin sevdiğim kadınlar

benim olsun istedim

sevgilim ve annem...

tüm kalbimle annem olmanı istiyorum...

Bu şekildeki başka bir şiirinde ise Nizâr Kabbânî, kendisinin çocukça davranışları karşısında, sevdiği kadının ona olan tepkisini tıpkı bir annenin çocuğuna olan tepkisi gibi anlatır.⁴¹

”فأنت كالأطفالِ يا حبيبي

نُحبُّهُمُ مهما لنا أساؤوا...

فأنت طفلاً عابثاً

يملؤه الغرور...

كن عاصفاً... كن ممطراً

فإنَّ قلبي دائماً عُفورٌ

وكيف من صغارها

³⁹ Tur, ‘Nizar Kabbani'nin Aşk Şiirlerinde Annelik’, 118.

⁴⁰ Kabbani, *Aşkın Kitabı*, 76.

⁴¹ Tur, ‘Nizar Kabbani'nin Aşk Şiirlerinde Annelik’, 119.

وتنتقم؟ الطي
وعندما تحتاج كالطفل إلى خناتي
فعد إلى قلبي متي تشاء...
فأنت في حياتي الهوائ...
وأنت... عندي الأرض والسما

*Sevgilim! çocuklar gibisin
ne kadar üzseler de severiz onları
sen yaramaz
ama gururlu bir çocuksun...
fırtına olabilirsin... yağmur da...
kalbim seni hep bağışlar
kuşların yavrularından
intikam alması nasıl olur?
tıpkı bir çocuk gibi şefkatime ihtiyaç duyarsan
istediğin zaman kalbime dön...
sen hayatımdaki havasın...
ve sen... Yanımda yer ve göksün.*

Yine şair aşağıdaki şiirinde, benzer bir şekilde sevdiği kadında anne özellikleri aramıştır.⁴² Şair bu şiirinde, tıpkı bir anne serçenin, yavrularını kollarına alıp şefkat gösterdiği gibi sevdiği kadının da kendisine bu şekilde davranmasını istemektedir.

”أنا محتاج منذ عصور
لامرأة تجعلني أحزن
لامرأة أبكي فوق ذراعها مثل العصور“

*Asırlardan beri muhtacım
beni üzecek bir kadına
serçeler gibi kollarında ağlayacağım bir kadına.*

Nizâr Kabbânî, kimi şiirlerini eşi Belkıs’a ithafen yazmıştır. Bu gibi şiirlerinde eşini bir eş olarak değil daha çok onu koruyup kollayan bir anne şefkatiyle anlatmıştır. Örneğin Nizâr Kabbânî, eşi Belkıs’ın ölümü nedeniyle ona yazdığı mersiyede eşine olan ihtiyacını tıpkı oğlunun ve kızının annelerine olan ihtiyacı gibi aktarmıştır.⁴³

”بلقيس...“

⁴² Tur, “Nizar Kabbani’nin Aşk Şiirlerinde Annelik”, 122.

⁴³ Tur, “Nizar Kabbani’nin Aşk Şiirlerinde Annelik”, 126.

كيف تركتنا في الريح
ترجف مثل أوراق؟ الشجر
تركنا -نحن الثلاثة- ضائعين
كريشة تحت المطر...
أتراك ما فكرت بي؟
أنا الذي يحتاج حبك... مثل زينب أو عمر "

Belkıs...

nasıl rüzgarda bıraktın bizi

titreyen ağaç yaprakların gibi?

üçümüzü bıraktın

tıpkı yağmurda kaybolan bir tüy gibi...

beni düşünmedin mi?

Zeynep ve Ömer gibi senin sevgine muhtacım...

2.2.3. Kadın: Özgürlük

Nizâr Kabbânî şiirlerinde kadınların özgürlüklerini ve haklarını geniş çerçevede ele almıştır. Bu konuya bu denli yer vermesinin en büyük nedeni kız kardeşi Visâl'in intihar olayıdır. Babası Visâl'i sevdiği adam yerine tanımadığı biriyle evlendirmek istemesi üzerine Visâl kendini asarak intihar etmiştir. Bu acı olay üzerine Nizâr Kabbânî, kız kardeşinin duygularını görmezden gelen babasını bu ölümden sorumlu tutmuş ve şiirlerinde babasını ağır bir dille hicvetmiştir. Bu hicivlerinden biri de "el-Vasiyye" adlı şiiridir.⁴⁴

"أَفْتَحُ صُنْدُوقَ أَبِي
أَمْرَقُ الوَصِيَّةَ
أبيعُ في المزايد ما وَرَثْتُهُ
مَجْمُوعَةَ المسابحِ العاجِيَّةِ
طَرِبُوشَةَ التُّرْكِيِّ، والجواربِ الصُوفِيَّةِ
أَسْحَبُ سِيفِي غاضِباً
وأَقْطَعُ الرُّؤوسَ والمَفاصِلَ المَرخِيَّةِ
وأهدمُ الشرقَ علي أصحابِهِ
أَفْتَحُ صُنْدُوقَ أَبِي
فلا أري

⁴⁴ Salih Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 1. bs. (Ankara: Gece Yayınları, 2020), 143,145; *Nizâr Kabbânî, el- A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, (Beyrut: Menşûrât Yayınları, 1993) 3,4: 249,251.

إلادراویش مولویة
أفتح تاریخ أبي
أفتح أيام أبي
أرى الذي ليس يرى
أدعية مدائح دينية
أوعية حشائش طبية
أدوية للقدرة الجنسية

*Açarım babamın sandığını
Yırtarım vasiyyetini
Satarım onu mezatta,
Babamın bana mirası:
Fildişinden tespih koleksiyonunu,
Türk fesini ve yün çoraplarını
Öfkeyle çekerim kılıcımı
Başları ve gevşek mafsalları keserim
Yıkarım Doğuyu sahiplerinin başına
Babamın sandığını, artık bir şey göremiyorum
Derviş ve Mevleviden başka
Babamın tarihini açarım
Dönerim günlerine babamın
Görülmeveni şeyleri görürüm
Dualar ve ilahiler,
Şifalı bitki kapları
Ve iktidarsızlık ilaçları.*

Bu mısralarda Nizâr Kabbânî'nin kız kardeşinin ölümünün etkisinde kaldığı görülür. Ablasının ölümüne sebep olan Doğu zihniyetinin babasının düşüncesinde yer etmesini eleştirir. Babasına olan öfkesi öylesine büyüktür ki, onun bu öfkesi babasının mirasını reddetmesine kadar gider.⁴⁵

”أرفض ميراث أبي
وأرفض الثوب الذي البسني

⁴⁵ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 146; Kabbânî, *el- A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, 252.

وأرفضُ العلمَ الذي علَّمَنِي”

Babamın mirasını reddediyorum

bana giydirdiği elbiseyi reddediyorum

bana öğrettiği bilgiyi reddediyorum.

Nizâr Kabbânî, babasının bu denli sert tutumuna karşı eleştirisini ve nefretini sadece kendi kelimeleriyle aktarmakla kalmaz, bu eleştirileri bir de Doğu kadınlarının ağzından aktarır.⁴⁶

”لماذا يستبدّ أبي؟ ويرهقني بسلطته

وينظر لي كأنية كسطر في جريدته

ويحرص أن أظنّ له كأنني بعض ثروته

أبي رجل أناني مريض في محبته

مريض في تعصبه مريض في تعنته”

Babam neden beni sıkıyor baskısıyla beni bunaltıyor?

Bana bir eşyaya ya da gazetesindeki bir satıra baktığı gibi bakıyor

Sanki ben servetinin bir parçasıymışım gibi onun yanında kalmam için hırslanıyor

Babam bencil ve sevgisinde hasta

Hasta taassubunda, hasta inadında...

Dolayısıyla şair, Doğu zihniyetinin bir kurbanı olarak gördüğü kız kardeşinin intihar olayının etkisi ile tüm doğulu kadınların durumlarına acımış; onların sorunlarıyla yakından ilgilenmeye ve onların haklarını kendi diliyle savunmaya çalışmıştır.

2.2.4. Kadın: Vefa

Nizâr Kabbânî, şiirlerinde kadının psikolojisini etkileyen durumları da ele almıştır. Birçok şiirinde kadının kocası tarafından aldatılması ve aşağılanmasına rağmen kadının kocasına gösterdiği sabrı, vefası ve sadakatini dile getirmiştir. Örneğin aşağıdaki şiirinde erkeklerin, kadınlarına karşı yaptıkları kötü muameleyi konu edinmiştir. Eşi tarafından haksızlığa maruz kalan ve aldatılan kadının, onuru ayaklar altına alınmış bir kişi olarak göstermiş olduğu tavrını şu şekilde ifade eder:⁴⁷

”أبظنّ أنّي لعبة بيديه؟

أنا لا أفكر في الرجوع إليه”

O elinde bir oyuncak olduğumu mu sanıyor?

Ben ona dönmeyi düşünmüyorum.

⁴⁶ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 146; Nizâr Kabbânî, *el- A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, (Beyrut: Menşûrât Yayınları, 1983) 1: 592,593.

⁴⁷ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 183; Kabbânî, *el- A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, 1:401.

Kadın kocasına dönmeme kararı almıştır. Fakat gerek ekonomik bağımsızlığından gerekse çocuklarına olan sevgisinden dolayı tüm bu olup bitenleri görmezden gelmek ve eşini affetmek zorunda kalır. Hiç bu olaylar yaşanmamış gibi evine tekrar döner, bu kez de eşine olan sevgisini şöyle dile getirir:⁴⁸

”سامحته...
وسألت عن أخباره
وبكى ساعاتٍ على كتفيه
و بدون أن أدري تركتُ له يدي
لتنام كالصفرور بين يديه...
ونسيت حقدِي كلّهُ في لحظة
من قال إنّي قد حقدت عليه
كم قلت إنّي غير عاندة له
ورجعت...
ما أحلى الرجوع إليه”

*Onu affettim
Halini sordum
Saatlerce omzunda ağladım
Bıraktım elimi farkında olmadan
Bir serçe gibi uyusun diye avuçlarımda
Bir anda unuttum, bütün kinim yok oldu
Döndüm ona hiç kin tutmamış gibi
Kaç defa dönmeyeceğimi söyledim,
Ama döndüm,
Dönmek ne güzel!*

Başka bir şiirinde ise Nizâr Kabbânî, eşine karşı gösterdiği sevgi ve sadakatin bedelini aldatılma ile ödeyen bir kadının duygularını şöyle dile getirir:⁴⁹

”يا صديقي
لديك حَلَّت محلي
أخبروني بالأمس...”

⁴⁸ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 184; Kabbânî, *el- A' mâlu'ş-Şi'riyye el-Kâmile*, 1:402.

⁴⁹ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 186; Kabbânî, *el- A' mâlu'ş-Şi'riyye el-Kâmile*, 1:429.

عنها وعنھا
فلماذا يا سيدي لم تقل لي؟
ألف شكر... يا ذابحا كبرياتي
أوهذا جواب حبي وبذ لي؟
أنا أعطيتك الذي ليس يُعطى من حياتي
وأنت حاولت قتلي
يا رخيص الأشواق...
خمس سنين كنت أبني على دخان ورمل”

Dostum!
Başka bir kadın yerimi almış
Dün anlattılar bana...
Seni ve onu
Beyim!
Neden daha önce söylemedin bana bunu.
Ey gururumu ayaklar altına alan
Bu muydu sevgi ve vefamın karşılığı?
Binlerce teşekkürler sana...
Ben hayatımdan sana verilmeyeni verdim,
Sen ise beni öldürmeye çalıştın
Ey duygusu ucuz adam!
Demek ki o beş yılı
Kum ve duman üstüne kurmuşum ben.

Yukarıdaki şiirin kahramanı olan kadın, eşinin ona yaptığı ihanet karşısında büyük bir hayal kırıklığına uğrasa da eşine karşı kin veya intikam alma gibi düşüncelere kapılmaz. Bilakis bu durumu kabullenir ve eşinin yeni sevgilisine şöyle der:⁵⁰

”سأصلي لكي تكون سعيدا في هواها
فهل تصلي لأجلي؟“

Aşta mutlu olman için dua edeceğim,
O da benim için dua edecek mi?

⁵⁰ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 186; Kabbânî, *el- A 'mâlu 'ş-Şi 'riyye el-Kâmile*, 1:430.

2.2.5. Kadın: Vatan

Nizâr Kabbâni'de kadın imajı, 1970'li yıllarda, uğruna savaş açılan ve işgal edilmiş bir vatana dönüşmüştür. Kadın, vatan kavramı ile beraber şiirlerinde erimiş ve tek bir unsur haline dönüşmüştür. Bu yıllarda şair, kadın ile vatanın birbirinden ayrılmaz bir parça olduğunu şiirlerinde hissettirmiştir. Örneğin bir şiirinde:⁵¹

”لماذا أتحدّث عن المدن والأوطان؟

أنتِ وطني...

وجهُكِ وطني

صوتكِ وطني

تجويف يدك الصغيرة وطني...

وفي هذا الوطن ولدتُ

وفي هذا الوطن

أريدُ أن أموت...

Niçin bahsedeyim şehirlerden, vatanlardan?

benim vatanım sensin

Yüzün, vatanım

Sesin vatanım

minik elinin ayası vatanım

Ben bu vatanda doğdum

Ve ben bu vatanda ölmek istiyorum.

Başka bir şiirinde yine kadın ile vatan arasında bir bağlantı kurarak şöyle demiştir:⁵²

”بين العواصم أنت الآن عاصمتي

وللجميلات تاريخ... كما المدن

كم ارتبطت بمقهى ليس يعرفني

وعانقتني لدى إبحارها السفن

وكنت من قبل لا أهل... ولا سكن

فكيف أزعم أنني دونما وطن

وكل أنثى أحببتي هي الوطن...”

⁵¹ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbâni ve Poetikası*, 190; Kabbâni, *el- A' mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, 2:562.

⁵² Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbâni ve Poetikası*, 190; Kabbâni, *el- A' mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, 5:48.

*Başkentlerin arasında sen şu an başkentimsin
Şehirlerin tarihi olduğu gibi güzel kadınların de bir tarihi var
Beni bilmeyen nice kahvehanelere takıldım
Kaç kez kucakladın beni demir alırken gemiler
Daha önceden ne bir yurdum ne de bir ailem vardı
Vatanım olmadığını nasıl iddia ederim,
Beni seven her kadın vatanımdır benim.*

Yine örneğini vereceğimiz aşağıdaki şiirinde Nizâr Kabbânî, bu defa bir şehri kadına benzetmiştir.⁵³

”فرشت فوق ثراك الطاهر الهدبا فيا دمشق...
لماذا نبدأ العتبا؟
حبيبتي أنت... فاستلقي كأغنية على ذراعي
ولا تستوضحي السببا
أنت النساء جميعاً
ما من امرأة أحببت بعدك إلا خلتها كذبا“

*”Senin pak topraklarının üzerine kirpiklerimi serdim ey Şam!
Birbirimize neden sitem edelim ki?
Sevgilim sensin, uzan kollarımın arasına bir şarkı gibi,
Ama sorma sebebini
Sen, kadınların tamamısın
Senden sonra sevdiğim her kadın bana yalan geldi.”*

Bir başka şiirinde ise şair, eşi Belkıs'ın ölümüyle sadece eşini değil aynı zamanda vatanını yitirdiğini dile getirir.⁵⁴

”أسكتي يا شهرزاد
أسكتي يا شهرزاد
أنت في وإد... وأحزاني بواد
ذي فال يبحث عن قصة حب
غير من يبحث عن موطنه تحت الرماد
أنت ما ضيعت يا سيدتي شيئاً كثيراً“

⁵³Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 192; Kabbânî, el- A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile, 3:418.

⁵⁴ Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*, 192.

وأنا ضيعة تاريخاً... وأهلاً... وبلاداً...

Sus Şehrazad

Sus Şehrazad

Sen bir vadidesin

Hüzünlerim de bir vadide

Bir aşk hikâyesi arayan kişi

Küller altında vatanını arayan kişi değildir

Sen çok şey kaybetmedin sevgilim

Ben ise bir tarih... bir aile... ve bir ülke kaybettim.

3.1. Cemal Süreya'nın Hayatı ve Eserleri

Asıl adı Cemalettin Seber olan Cemal Süreya, 1931 yılında varlıklı bir ailede dünyaya geldi. Alevi Kürt-Zaza bir aileye mensuptur. Altı yaşındayken Dersim isyanı nedeniyle Bilecik'e ailece göç etmek zorunda kaldılar. İstanbul'a babaannesinin yanına ailesinden izinsiz gitti ve orada ilkokula başladı. 1944 yılında parasız yatılı ortaokul sınavlarına girdi ve sınavı kazandı. Çok çalışkan bir öğrenci olan Süreya, edebiyat, kompozisyon ve şiir alanında tıpkı bir dahi gibiydi. Ortaokuldan sonra Haydarpaşa lisesine yine yatılı olarak devam etti. Liseden sonra Siyasal Bilgiler Fakültesinde eğitimine devam etti. Üniversite üçüncü sınıfta eşi Seniha ile evlendi. 1955 yılında maliye müfettişi olarak İstanbul'a atandı. Bu görevini icra ederken durmadan araştıran ve okuyan bir şair olarak ilk ödülünü "Üvercinka" adlı şiir kitabıyla aldı. 1961 yılında bir yıl görev icabı nedeniyle Paris'e gitti, orada Suna Lokman ile nişanlandı ama bu nişanlılık kısa sürdü. Paris'ten İstanbul'a döndükten sonra Tomris Uyar'la tanıştı ve onunla evlendi. Bu sırada müfettişlik görevinden istifa etti ve bir süre geçimini sağlamak için çevirmenlik yaptı. 1967 yılında "yelken" dergisinde çalışmaya başladı ve bu arada Zuhale adlı bir kadınla tanıştı ve kısa sürede Zuhale hanımla evlendi. Bu evlilikten Memo Emrah adında bir erkek çocuğu dünyaya geldi. Ankara Maliye Tetkik Kurul üyeliğinde çalışması pek çok aile sorununa neden oldu. Kısa süre sonra Zuhale hanımdan boşandı ve yine kısa süre içerisinde Güngör Demiray ile evlendi. Evliliklerinin ilk aylarında oğlu Memo'nun kendisine karşı yaptığı psikolojik ve fiziksel işkenceye daha fazla dayanamayarak 9 Ocak 1990 günü hayatını kaybetti.⁵⁵

Cemal Süreya'nın ilk şairlik sevdası annesinden dinlediği Kerem ile Aslı ve Leyla ile Mecnun hikâyeleriyle başlar. Okuma heyecanı bunlarla şekillenmiştir. Aynı şekilde Dostoyevski'nin eserlerini okumuş, incelemiş; üslubundan çok etkilenmiştir.⁵⁶

Cemal Süreya'nın şiir anlayışı Nizar Kabbani'nin şiir anlayışıyla paralellik arz etmektedir. Ona göre düzen şiirin düşmanıdır. Şiir serbest yazılmalıdır. "Şiir, şöyle, böyle

⁵⁵ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 15-21.

⁵⁶Nursel Duruer – Feyza Perinçek, *Cemal Süreya: "Şairin Hayatı Şiire Dâhil"* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 1995) 45-47.

olmalıdır” diyenleri umursamaz. Gelişigüzel şiir yazmayı tercih eder. Edebi sanatlar çok barınmaz onun şiirlerinde. Şiiri toplumun problemlerinden ve tarihten ayrı görmez. Şiir tarihten beslenmeli ve toplum sorunlarına eğilmelidir. Cemal Süreya için şiirin kalıcı olması önemlidir. Şiir sadece yazıldığı döneme değil, gelecek nesillere de fayda sağlamalıdır.⁵⁷

Başlıca şiir kitapları: Üvercinka (1958), Göçebe (1965), Beni Öp Sonra Doğur Beni (1973), Uçurumda Açan (1984), Sıcak Nal (1988), Güz Bitigi (1988) ve Sevda Sözleri (1990).

3.2. Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Kadın İmgesi

Cemal Süreya'nın şiirlerinde kadın imgesi sadece hayatının bir anını oluşturmaz. Kadın onun hayatının tamamıdır ve kadını tüm rollere büründürür. Kadın onun şiirlerinde aşkın bir parçasıdır. Kadının sevgili kimliğini bir bütün olarak, canlı, hareketli ve yaşamsal unsurları yadsımadan gerçekçi görüntülerle okuyucunun önüne serer. Süreya'nın şiirlerinde kadın; olayların, eylemlerin, hayatın, vazgeçilmez objesi; devinim mekanizmasına hükmeden bir nesne ve müzik, resim, düş, hayal üreten hayat akışında baş öğedir.⁵⁸ Cemal Süreya şiirlerinde kadın imgesi başlıklar altında incelenecektir.

3.2.1. Kadın: Sevgili

Cemal Süreya, şiirlerinde sevgiliyi somut görüntülerle tasvir eder. Sevdiği kadını anlatırken soyut imgelere başvurduğu çok nadirdir. Sevgilisini, yaratılışı bakımından idealize etmesi, onu mükemmel bir şekilde anlatması ve aşkın genel hali olarak tanımlaması, işlediği kadın imgesinin kısımlarını oluşturur. Süreya, sevdiği kadını, kendi dünyası ve düşünce sisteminde yeniden oluşturur. Onu, toplumun sorunlarıyla yakından ilgilenen bir sevgili olarak değil bilakis sadece kendisiyle ilgilenen bir sevgili tipi haline dönüştürür. Cemal Süreya, sevdiği kadını bir sevinç kaynağı olarak görür. Kadının kimliğini, onun güzellik unsurlarını, aşkın doğal unsurları içerisinde; kuralları önemsemeyen, cesaretli, korkusuzluğun üstesinden gelebilen, güçlü ve aynı zamanda zarif olarak sunar okuyucuya. Örneğin “Aslan Heykelleri” adlı şiirinde, sevdiği kadın mükemmelliği sembolize eder. Hatta mükemmellikten daha çok yaşamsal kaynakları kendinde barındırır ve girdiği ortamı genişletir.⁵⁹

“Oldurmanın yıkmanın yeniden yapmanın aslan heykelleri

Olduran yıkan yeniden yapan gözlerini seviyorum kaç kişi

Bir senin gözlerin var zaten daha yok.”

Cemal Süreya şiirlerinde sevdiği kadınları daha çok fiziksel özellikleriyle anlatmayı sever. Fiziksel özelliklerini anlatırken, onları bir de soyut yönleri ile ele almayı da ihmal etmez. Aşağıdaki şiirinin iki dördüğünde, sevdiği kadını hem fiziksel

⁵⁷<https://www.edebiyathaber.net/cemal-sureyanin-siir-gorusleri/> Erişim: 24.12.2021

⁵⁸Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 45,47.

⁵⁹Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 52; Cemal Süreya, *Sevda Sözleri*, (İstanbul: Can Yayınları, 2020), 43.

özellikleriyle hem de serbest, cesur ve hür olması bakımından soyut özellikleriyle değerlendirir.⁶⁰ Sevgiliyi güzel saçları açısından değerlendirdiği şiiri şu şekildedir:

*"Boşunaymış gibi bunca uzaması saçlarının
Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde
Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor."*

Sevgiliyi, cesur, serbest ve hür olması bakımından soyut özellikleriyle değerlendirmesi:

*"Burada senin cesaretinden lafaçmanın tam da sırası
Kalabalık caddelerde hür lüğün şarkısına katılırkenki
Padişah gibi cesaretti o, alımlı değme kadında yok
Aklıma kadeh tutuşların geliyor
Çiçek Pasajında akşamüstleri
Asıl yoksulluk ondan sonra başlıyor
Bütün kara parçalarında..."*

Birinci dördlükte şair, sevdiği kadını birçok güzellik unsuruyla reel bir varlık olarak betimlerken, ikinci dördlükte ise hüviyetini değiştirerek, bir sembol haline dönüştürmüştür.

Cemal Süreya sevdiği kadını kendi içinde o kadar özümser ki onda olan nitelikleri somutlaştırma yoluna gider. Hayatın akışı içinde olan kadın, onun şiirlerinin her dizesinde somutlaşır. Örneğin aşağıdaki bir şiirinde, kadının gündelik ayrıntılarından olan "taşittan inmesi", "tuhaf bir çanta taşınması", "saçında soku tarzında bir tokenin bulunması" gibi ifadelerle sevdiği kadının niteliklerini hem somutlaştırma yoluna gider hem de ona derinlik kazandırır.⁶¹

*"Aştın sen, kokundan bildim seni
Bir ahırı içinde gezdirilmiş gül kokusu
Taşıttan indin, sonra da karşıya geçtin
Elinde tuhaf bir çanta, saçında soku*

*Akıl almaz işleri şu zambakgillerin
Sokakta bir sövgü gibi akıp gittin
Gözlerin sonsuz uzun, sonsuz çekikti
Baksan uçtan uca Çin Seddi'ni görebilirdin..."*

⁶⁰Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 66; Süreya, *Sevda Sözleri*, 35.

⁶¹ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 54; Süreya, *Sevda Sözleri*, 272.

Aynı şekilde yine Cemal Süreya, sevdiği kadında olan veya kendisinin onda fark ettiği görüntüleri nesne kalıbına sokar. Bu şekilde aslında şair, çağdaşlarına göre, aşkı daha kazanılmış ve umutlu bir atmosferde yaşar.⁶²

3.2.2. Kadın: Coğrafya-Mekân

Cemal Süreya, şiirlerinin çoğunda Erzincan'dan Bilecik'e sürgün edildiği olayı dile getirir. Bu olgunun tarihi ve coğrafi yönünü sevdiği kadında bütünleştirir. Sevgilisi, onun göçebe ve gezginci kimliğinde bir yoldaştır. O, bu tür şiirlerinde tarih ile coğrafyayı, düş ile gerçeği, batı ile doğuyu imgeleştirir ve sevdiği kadını da bu kavramlarla somutlaştırır. "Türkü" şiirinde Süreya, yaşadığı coğrafya ile sevdiği kadını bütünleştirmiştir.⁶³

*"Bir sürü güvercin havalan. Saçların
Bunlar tıpkı senin sevilmedeki saçların
Kanatlarımdan bellidir yeni açılmış sokaklarda
Gülüm-mera gülüm-mera
Bir güvercin akıntısında kesin güvercinler
Uçsuz bucaksız bana bakıyorsun."*

Aynı tarz kullanım "Ülke" şiirinde de görülmektedir. Süreya, gidip gördüğü her coğrafyayı ve orada topladığı örnekleri sevdiği kadınla birleştirir. Sevdiği kadını Konya'da sarı başaklarda, Antalya'da denizin arılığında arar. Bu şekilde sevgilisini tek yönlü bir varlıktan soyutlayıp, çok yönlü bir kişiliğe bürür.⁶⁴

*"Ve çarpıntılı yüreğim saçlarının akıntısında
Karadeniz'e karıştırdı oradan Akdeniz'e
Bir başak ufak ufak bildirir Konya'yı
O başakta o Konya'da seni ararım
Ben şimdilerde her şeyi sana bağlıyorum iyi mi?
Altın ölçü çift ölçü altın ve karşılıksız
Para basma yetkisini Fırat'ın suyunu Palandöken'i
Erzincan'ın düzünü asma bahçelerin dibini"*

3.2.3. Kadın: Anne

Cemal Süreya kadın imgesini, anne kimliğine bürüyerek anlattığı şiirlerinde okuyucuya kendi yaşantısından kesitler sunar. Bu tarz şiirlerinin çoğunu çocukluk döneminde kaleme aldığı görülür ki ele aldığı konular yetişkinliği döneminde sevgililerinde aradığı ortak unsurlar haline gelmiştir. 7 yaşında annesini kaybeden

⁶² Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 63; Süreya, *Sevda Sözleri*, 297.

⁶³ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 64,65; Süreya, *Sevda Sözleri*, 35.

⁶⁴ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 66; Süreya, *Sevda Sözleri*, 62.

Süreya, bir şiirinde annesi hakkında hayalde bir şeyler hatırladığını ve hatta annesinin yüzünü teyzesinin yüzüyle karıştırdığını söyler.⁶⁵

“Annem miydi, kesik saç ve açık ensesi miydi teyzenin.”

Cemal Süreya'nın gençlik yıllarından itibaren sevdiği kadınlarda annesini aradığı açıkça görülür.⁶⁶

“Annem çok küçükken öldü beni öp, sonra doğur beni.”

Cemal Süreya, bazen şiirlerinde yaptığı kelime oyunları ile okurlara istediği kadının annesi gibi olması gerektiği mesajını verir. Örneğin yine “Küçük Anne” şiirinin son dizesinde kullandığı “ikinci parıltı” terkinde şair, sevdiği kadında görmek istediği annelik rolüne işaret etmiştir.⁶⁷

“İkinci bir parıltı var senin bakışlarında

Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.”

“Gitsin Efendim” şiirinde ise Cemal Süreya sevdiği kadında annesini bulmak ister.⁶⁸

“Özenle katlanmış bir mendil gibisin

Sil beni. N'olur kırk yıllık kırım pasım gitsin.”

“Yüreğin Yaban Argosu” şiirinde Cemal Süreya otobiyografik unsurları şiirinde işlemeye devam eder. Annesiyle yaşadığı anıları öyküleştirecek şekilde şiirsel bir biçimde anlatır. Bu da şairin annesine ne kadar düşkün olduğunu ve her tanıdığı kadında annesini aradığını gösterir.⁶⁹

“Bir çocuktun sen

Bir çocuktun sen, bir bardak duruyordu eşikte;

Dolu bir bardak duruyordu eşikte.

O zamanlar sen daha ne yedin ki, annen Alucra'nın gizli su kürelerinden geçirdi seni; at arabalarıyla ve büyük bir kalabalıkla gidilen baş döndürücü mavi su kürelerinden. Neden sonra aldın o bardağı; o yüzyıl beklemiş sütü; çırpınarak tülbenkten süzölmeye uğraşan o koyu, o beyaz, o rahatsız sübyeyi içtin elinden. Annem miydi? Kesik saç ve açık ensesi miydi teyzenin? İçtin elinden. Kar mı yağacaktı artık?”

Cemal Süreya çevresindeki her bir objede annesini o kadar çok aramıştır ki, annesiyle yaşadığı anları çevresine yaymış ve gerçek olanları hayalleriyle değiştirerek şiirine sokmuştur. Aşağıdaki “Çay Bahçesi” adlı şiirinde şair, karşı masada oturan iki

⁶⁵Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 102; Süreya, *Sevda Sözleri*, 93.

⁶⁶ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 102; Süreya, *Sevda Sözleri*, 253.

⁶⁷ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 105; Süreya, *Sevda Sözleri*, 253.

⁶⁸ Süreya, *Sevda Sözleri*, 314.

⁶⁹ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 107.

çocuklu annesi aslında kendi annesi olarak görmüş ve “beyaz çiçek” olarak kastettiği kişi de annesidir.⁷⁰

*“İki çocuğuyla oturmuş
Karşı masada bir anne,
Beklediği tren saati
Bir olanak arıyor kendine
Gözlerine dolan beyaz çiçekte.”*

3.2.4.Kadın: Üstünlük

Cemal Süreya, bazı şiirlerinde sevdiği kadını diğer kadınlardan üstün tutma yoluna gider. Böyle şiirlerinde sevgilisini mükemmelleştirerek diğer kadınlarla karşılaştırır. Buradaki amacı sevdiği kadını diğer kadınlardan üstün tutarak onu kolay elde etmektir. Çünkü bir kadın diğer kadınlardan daha üstün olmayı sever. Cemal Süreya sevdiği kadına bu hissi verebilirse onu kolay bir şekilde elde edeceğini zanneder. Örneğin “Türkü” şiirinin iki dizesinde sevdiği kadını güle benzeterek diğer çiçeklerden (kadınlar) onu üstün tutmuştur.⁷¹

*“Ben ne kadar öbür çiçekleri denesem
Seninki gül oluyor aralarında”*

Şair buna benzer bir şiirinde yine sevdiği kadına yüklediği üstün niteliği okuyucuya kendi deneyimine dayanan bir anlatımla vermiştir.⁷²

*“Eşyanın konumunu biçimini rengini almışlardır
Koltuğa oturdular mı koltuğun boyuna eklenir boyları
Pat pat pat diye gülerler bir motosiklet neşesi ile
Ama zariftirler de bir bisiklet kazasında ölmeyi akıl edecek kadar
Patatesin ağaçtan mı koparıldığını tartışacak kadar naiftirler de
Hakçası bilmedikleri yoktur bütün balık adlarını bilirler bir kere
Lunapark beğenisi ile düzenlenmiştir yatak odaları
Kadınlılar nişanlıları kendilerine ada falan armağan ederler.”*

3.2.5. Kadın: Parça-Bütün İlişkisi

Cemal Süreya, bazı şiirlerinde kadını estetize etmekten kaçınmaz. Onu estetik bir nesneye benzetir ve modern ressamlar gibi parçaları birleştirmeye çalışır. Burada amaç sevdiği kadına yani bütüne ulaşmaktır. Parçalanmış nesnelere bir bütün olduğu zaman

⁷⁰ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 107.

⁷¹ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 72.

⁷² Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 73.

özne haline gelir ve şairin dilinde estetik bir unsur olur. Örneğin şair aşağıdaki şiirinde kadının kişilik özelliklerinin kendi uzuvlarıyla bir bütün olduğuna işaret etmiştir.⁷³

“Oydu bir bakışta tanıdım onu

Kuşlar bakımından uçarı

Çocuk tutumuyla beklenmedik

Uzatmış ay aydın karanlığıma

Nereden uzatılmışsa تنها boynunu”

SONUÇ

Kadın, dünya hayatının süsü, ailenin şefkatli reisi, bir doktor kadar şifacı, ihtiyaç duyulan bir dost, sabır deryası, kısacası hayatın her alanının vazgeçilmez bir parçasıdır.

Kadın şairi olarak bilinen Nizâr Kabbânî, her şeyden önce “insan duygularının şiirini” oluşturmaya çalışır. Hayallerinden, özlemlerinden, sevgilerinden ilham alarak, dilsel estetiği merkeze alır. Şiirlerinin en önemli kahramanı kadındır. Kadını olduğu gibi şiirlerinde işleyen şair, bu imgeyi bazen bir anne, bazen bir sevgili, bazen bir kız kardeş bazen de bir dost olarak şiirlerine aktarır. Pek az erkekte bulunan empati kurma, kadını anlayabilme, onun gibi düşünebilme yetisine sahiptir. Kadın onun için bir nevi hayatın anlamıdır. Onun dünyadaki en büyük derdidir. Muhtemeldir ki şairi kadın konusunda bu denli hassaslaştıran sebep, küçük yaşta annesini kaybetmesi ve gençlik yıllarında ise ablası Visâl’in intihar olayıdır.

Nizâr Kabbânî, şiirlerinde kadın imgesini fiziksel özelliklerinden daha çok ruhuna tesir eden yanıyla işler. Kadının fiziğine önem verir fakat onun için kadına karşı hissettikleri daha önemlidir.

Cemal Süreya şiirlerinde ise kadın, bir karakter olarak karşımıza çıkar. Kadın imgesi onun için toplum içinde fiziksel görünümüyle ortaya çıkan bir türdür. Kadın her şeyden önce şehirli olmalıdır. Hangi rolde olursa olsun şehirli olma bilinciyle yaşayan ve fiziksel güzelliğiyle kendinden söz ettiren seçilmiş bir kişidir. Bu yönüyle kadın canlı şiir karakteri olma özelliğine sahiptir. O ancak bedeniyle prototiptir. Süreya'nın şiirlerinde kadının fiziği yeni bir anlam kazanarak yeniden şekillenir.

İki şairin şiirlerinde kadın imgesi Karşılaştırmalı Edebiyat bağlamında incelendiğinde şu sonuçlara varılabilir: Nizâr Kabbânî şiirlerinde kadın; sevgili, anne, kız kardeş, özgür kadın, vefalı kadın olarak birkaç şekilde karşımıza çıkar. Onun için kadın sadece ruhunu doyuran ya da fiziğiyle öne çıkan bir obje değildir. O, şiirlerinde kadının fiziksel özelliklerinin yanı sıra ruhsal özelliklerini ve duygularını da anlatmaya özen gösterir. Her şeyden önce o, kadını anlamak ve duygularına tercüman olmak ister.

Cemal Süreya şiirlerinde kadın imgesi ise daha çok fiziksel özellikleriyle karşımıza çıkar. Şairin kadın konulu şiirlerinde daima kadının fiziği ön plandadır. Kadını

⁷³ Özmeral, *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*, 110.

tasvir ederken somut öğeler kullanmayı tercih eder. Kadını anlamak, onun dünyasından bakabilmek, Nizâr Kabbânî'nin şiirlerinde daha ağır basar.

Her iki şairin kadın konulu şiirlerini incelediğimiz zaman şu ortak noktalara varmak mümkün olur: Nizâr Kabbânî, sevgili şiirlerinde sevdiği kadını somut görüntülerle tasvir eder. Yani doğada gördüğü her objede sevdiği kadını arar. Böyle bir tasvir Cemal Süreya'nın sevgili şiirlerinde de görülmektedir. Zaten Süreya, şiirlerinde sevdiği kadınları hep somutlaştırma yoluna giderek anlatmayı tercih etmiştir.

Nizâr Kabbânî, vatan şiirlerinde sevdiği kadını, gidip gördüğü coğrafyalardaki nesnelere arar. Doğada gördüğü her nesnede sevgilisinden bir özellik bulmak ister. Böyle bir tasviri, yine Cemal Süreya'nın Coğrafya-Mekân şiirlerinde de görmekteyiz. Süreya doğanın her ayrıntısında sevdiği kadını arar ve onu gittiği mekânlardaki objelerde somutlaştırır.

Her iki şair de küçük yaşlarda annelerini kaybettikleri için sevdikleri kadınlarda annelerini arama çabası içindedirler. Eşlerine hitaben yazdıkları şiirlerde de anne sevgisini aradıkları açıkça görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, Leila. *Women and Gender in Islam Historical Roots of a Modern Debate*. Yale Universty, 1992.
- Arak, Hüseyin. "Karşılaştırmalı Edebiyat ve Çokkültürlülük Düşüncesi". *vi. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi* (Kırıkkale 1-3 Kasım 2013), ed. Adnan Karaismailoğlu-Yusuf Öz. 387-393.
- Aydın, Kamil. *Karşılaştırmalı Edebiyat*. İstanbul: Birey Yayınları, 2. Basım, 2008.
- Aydın, Mehmet Akif. "Kadın". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 24/90 İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Bağmancı, Emine. *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Gülten Akın ve Nâzik el-Melâike'nin Şiirlerinin Karşılaştırılması*. Şanlıurfa, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Çetin, İhsan. "Çokkültürlülük ve Kimlik Bağlamında Midyat İlçesi Örneği". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 10/2 2007, 22-35.
- Duruer, Nursel – Perinçek, Feyza. *Cemal Süreya: "Şairin Hayatı Şiire Dâhil"*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 1995.
- Fidan, İbrahim. "Cahiliye Şiirinde Kadın İmgesi". *Dini Araştırmalar Dergisi*, 19/49 Kasım (2016), 293-320.
- Gemi, Ahmet. Shoush, Mahmoud. "Nizar Kabbani Şiirinde Kadın". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 Haziran (2018), 298-319.
- Günaltay, Şemseddin. *İslam Öncesi Araplar ve Dinleri*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 1. Baskı, 2013.
- Harman, Ömer Faruk. "Kadın". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 24/82-86 İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Heykel, Muhammed Hüseyin. *Zeyneb*. Kahire: Daru'l-Maarif, 1983.
- Kabbani, Nizar. *Aşkın Kitabı*. çev. Mehmet Hakkı Suçin, Ankara: Hece Yayınları, 2. Baskı, 2017.
- Kabbânî, Nizâr. *el- A' mâlu 's-Siyâsiyye el-Kâmile*. Beyrut: Menşûrât Yayınları, 3,4. cilt, 1993.
- Kabbânî, Nizâr. *el- A' mâlu 'ş-Şi'riyye el-Kâmile*. Beyrut: Menşûrât Yayınları, 1. cilt, 1983.
- Kabbani, Nizar. *el- 'Amalu 'n-Nesriyye el-Kamile*. Beyrut: Menşurat Yayınları, 7. cilt, 1983.
- Korkmaz, Bülent. "Modern Arap Edebiyatında Kadın Yazarların Doğuşu". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 54/1 (2014), 61-80.
- Necm, Haristo. *Nizar Kabbani Şa'ir liküllî'l-Ecyal*. Kuveyt: Darus Su'ad es-Sabah, 1. cilt, 1998.
- Özmeral, Özgür. *Cemal Süreya Şiirinde Kadın ve Erotizm*. İstanbul: Ozan yayınevi, 1. Baskı, 2007.
- Tur, Salih. "Nizar Kabbani'nin Aşk Şiirlerinde Annelik". *Nüşa, Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6/20, (2006), 117-132.
- Tur, Salih. *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*. Ankara: Gece Yayınları, 1. Baskı, 2020.
- Tülücü, Süleyman. "Kabbani, Nizar". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 1/697-698 İstanbul: TDV Yayınları, 2. Baskı, 2016.

Ürün, Ahmet Kazım. "Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0/35 (2016), 133-144.

Yıldız, Sadettin. *Tanzimat Dönemi Edebiyatı*. İstanbul: Günce Yayınevi, 1. Baskı, 2005.

Yıldız, Musa. "Necib Mahfuz'un Sembolik Romanlarında Kadın". *Doğu Edebiyatında Kadın Sempozyumu*, (İstanbul, Kasım 2015).

Zeynalov, F. Alizadenindir, C. *Kitab-ı Dede Korkut*. Bakü: Yazıcı yayınevi, 1. Baskı, 1998.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Arap_toplumunda_kad%C4%B1n?fbclid=IwAR%20%20%20%20%200kRunlEA88IvS47pZOiXIVJ_eEnfOpF3K4r9GvZ_YMf3cm5FIdK-%20964pc#%C4%B0slamiyet_sonras%C4%B1_Arap_kad%C4%B1n%C4%B1

Erişim: 23.12.2021

<https://www.edebiyathaber.net/cemal-sureyanin-siir-gorusleri/> Erişim: 24.12.2021